

การศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่อง "สัจจะ" ในพุทธปรัชญาฝ่ายเถรวาท

นางลลนา อัครรุ่งนิรันดร์

วิทยานิพนธ์นี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต

ภาควิชาปรัชญา

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

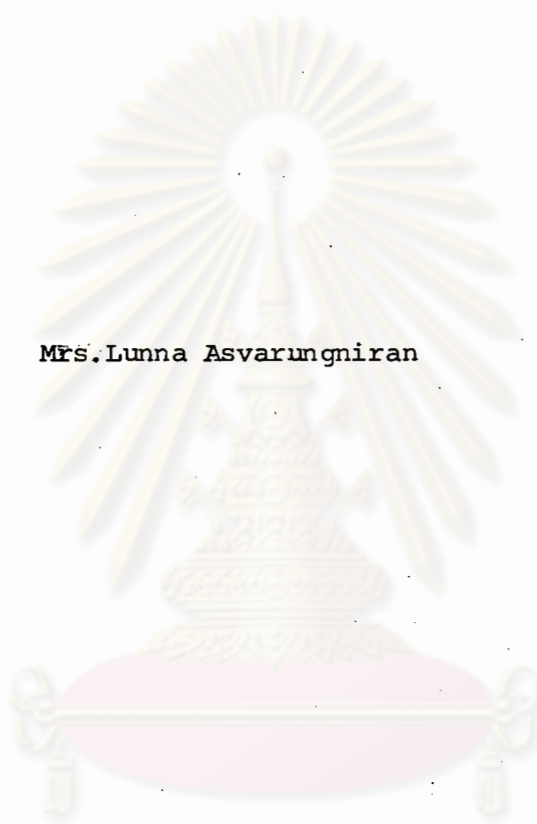
พ.ศ. ๒๕๒๗

ISBN ๙๗๔-๕๖๓-๘๘๓-๘

010801

| 17158850

AN ANALYTICAL STUDY OF THE CONCEPT OF "TRUTH" IN THERAVADA PHILOSOPHY

Mrs. Lunna Asvarungniran

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Arts

Department of Philosophy

Graduate School

Chulalongkorn University

1984

หัวข้อวิทยานิพนธ์

การศึกษาเชิงวิเคราะห์ เรื่อง "สัจจะ" ในพุทธปรัชญาฝ่ายเถรวาท

โดย

นางสัลณา อัสวรุ่งนิรันดร์

ภาควิชา

ปรัชญา

อาจารย์ที่ปรึกษา

รองศาสตราจารย์ ดร.สุนทร ณ รังษี

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโท

Signature of Associate Professor Dr. Supradit Bunnak

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุประดิษฐ์ บุญนาค)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

Signature of Associate Professor Dr. Marat Tamthai

.....ประธานกรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.มารค ตามไท)

Signature of Associate Professor Dr. Sunthorn Nangsi

.....กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุนทร ณ รังษี)

Signature of Associate Professor Dr. Wisit Keetwisit

.....กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ วิจิตร เกตวิสิษฐ์)

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หัวข้อวิทยานิพนธ์ การศึกษาเชิงวิเคราะห์ เรื่อง "สังขะ" ในพุทธปรัชญาฝ่ายเถรวาท
ชื่อผู้ผลิต นางสัสนา วัชรรุ่งนิรันดร์
อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร.สุนทร ณ ริงษ์
ภาควิชา ปรัชญา
ปีการศึกษา ๒๕๒๗

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีจุดมุ่งหมายที่จะศึกษาวิเคราะห์ เรื่องสังขะในพุทธปรัชญาฝ่ายเถรวาท เพื่อให้ทราบที่มาและความหมายตลอดจนรายละเอียดของเรื่องสังขะนี้ อันจะนำมาซึ่งความเข้าใจที่จะคลี่คลายปัญหาอันเกิดจากความเข้าใจผิดที่คิดว่าคำสอนของพุทธปรัชญา มีความขัดแย้งในตัวเอง

จากการวิจัยพบว่าพุทธปรัชญาฝ่ายเถรวาทมีทรรศนะในเรื่องสังขะหรือความจริงอยู่ ๒ ทรรศนะ คือความจริงในระดับปรมาตม ซึ่งเรียกว่าปรมาตมสังขะ และความจริงในระดับสมมติ ซึ่งเรียกว่า สมมติสังขะ ปรมาตมสังขะเป็นเรื่องของความจริงตามธรรมชาติของสภาวะธรรมแท้ ๆ ของสิ่งทั้งปวง อันได้แก่รูปธรรมและนามธรรม ซึ่งแยกย่อยเป็น จิต เจตสิก รูป นิพพาน ความจริงระดับนี้มีได้ขึ้นอยู่กับการรับรู้หรือการกำหนดของมนุษย์ ไม่ว่าจะมิผู้ใดเข้าไปรับรู้ความจริงนี้หรือไม่ก็ตาม ความจริงนี้ก็ยังคงมีอยู่และเป็นจริงตามสภาวะเช่นนั้นตลอดไป ส่วนสมมติสังขะจะเป็นความจริงที่มีรากฐานอยู่บนการกำหนดสมมติของมนุษย์ จึงเปลี่ยนแปลงและถูกยกเลิกได้ การกำหนดสมมตินี้ก็ถือการสร้างระบบภาษาขึ้นเพื่อใช้เรียกใช้สมมติสิ่งต่าง ๆ ตลอดจนเป็นเครื่องมือที่จะทำให้มนุษย์สามารถสื่อสารความหมายซึ่งกันและกันได้ โดยอาศัยหลักการสร้างนามบัญญัติที่แฝงความหมายคืออรรถบัญญัติไว้ ทั้งนามบัญญัติและอรรถบัญญัติจึงมีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องและต้องประกอบอยู่ด้วยกัน จึงจะทำให้เกิดเป็นภาษาที่สามารถนำมาใช้สื่อความหมายได้สมบูรณ์ ทั้งปรมาตมสังขะและสมมติสังขะจะเป็นความจริงที่ต้องอิงอาศัยกัน กล่าวคือปรมาตมสังขะจะเป็นความจริงที่ยืนอยู่เป็นแกนมีสภาวะของความจริงอยู่ในตัวเอง แต่การอธิบายความจริงนั้นจะกระทำได้โดยผ่านทางภาษาซึ่งเป็นสมมติสังขะ และในทำนองเดียวกันสมมติสังขะจะเป็นสิ่งที่มนุษย์กำหนดขึ้นไม่มีสาระแห่งความจริงในตัวเอง แต่ถูกสมมติลงบนสิ่งซึ่งเป็นปรมาตมสังขะความจริงแท้ที่อยู่เบื้องหลังความจริงในระดับสมมติก็คือความจริงในระดับปรมาตม

ดังนั้นพุทธปรัชญาจึงมีคำสอนที่สอดคล้องกับความจริง ๒ ระดับนี้ เพื่อให้มนุษย์ยึดเป็นหลักปฏิบัติคือ โลกุตตรธรรม และ โลกียธรรม โลกุตตรธรรมเป็นหลักธรรมคำสอนที่มุ่งสู่ความหลุดพ้น ซึ่งจะต้องมีความเข้าใจในปรมัตถสัจจะเป็นอย่างดี และปฏิบัติตามหลักการที่ทรงแนะนำไว้คือ มรรคมอญค์แปด ส่วนโลกียธรรม เป็นหลักธรรมคำสอนที่แนะนำประโยชน์เพื่อการดำรงชีพในโลกในสังคมน่าอย่างมีความสุข เมื่อศึกษาและทำความเข้าใจกับเรื่องสัจจะนี้อย่างลึกซึ้งเพียงพอแล้วจะพบว่า ความจริงทั้ง ๒ ระดับนี้มีได้มีความขัดแย้งกันแต่ประการใด แต่กลับมีความประสานสอดคล้องและประกอบอยู่ด้วยกัน เหมือนการมองสิ่งเดียวกันแต่มองจากแง่มุมที่ต่างกัน และทำให้เกิดความเข้าใจในหลักธรรมคำสอนของพุทธปรัชญาทั้งระบบได้ดียิ่งขึ้นอีกด้วย

ศูนย์วิทยพัทธยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Thesis Title An Analytical Study of the Concept of "truth"
 in Theravāda Philosophy
Name Mrs. Lunna Asvarungniran
Thesis Advisor Associate Professor Sunthorn Na-Rangsi, Ph.D
Department Philosophy
Academic Year 1984

ABSTRACT

The purpose of this Thesis is the analytical study of the concept of truth in the philosophy of Theravāda Buddhism in order to know the sources, meaning and details of the truth. These will accordingly unravel any problems which arise out of the misunderstanding that the doctrines in Buddhist Philosophy are self-contradictory.

The result of a study reveals that there are two categories of truth in Theravāda Buddhism, one is the truth in the ultimate sense called Paramattha-sacca and another is the truth in conventional level called Sammati-sacca. The ultimate truth or Paramattha-sacca is the truth of things as they really are. They are corporeality and mentality which are divided into Citta, Cetasika, Rūpa and Nibbāna. This category of truth does not base upon perceptions or any determinations of man. Whether there is or is not anybody to know it, this kind of truth still exists as it is for all time. The

conventional truth or Sammati-sacca is the truth that bases on the determinations of man and thus it is subject to change. To determine this kind of truth is to build a system of language for both naming every supposed things and using it as an equipment of communication. There are two kinds of determination to be created, namely, naming-determination and meaning-determination and these two are inter-dependent. This makes language full of utility. Ultimate truth stands on its own essential nature but to explain it we have to use a language which is conventional. Conventional truth is a determination of man; its essential nature is a supposed reality which in turn depends upon the ultimate truth.

So, in Buddhist philosophy there are doctrines that are coherent with these two levels of truth for practising, namely, Lokuttaradhamma and Lokiyadhamma. Lokuttaradhamma is the teaching for liberation. One who seeks liberation must understand the ultimate truth and strictly follow the Noble Eightfold Path. Lokiyadhamma is the teaching for one who wishes to live a happy life in human society in this world. When we critically examine and understand this two levels of truth, we will find that the Buddha's teachings are by no means contradictory, but are coherent and interdependent. It is as seeing one and the same thing from different angles. Understanding of these two truths leads accordingly to a correct and better understanding of Buddhism.

กิติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณท่านผู้มีนามต่อไปนี้ ซึ่งเป็นผู้มีส่วนช่วยให้การเขียนวิทยานิพนธ์ สำเร็จลงด้วยดี คือ

รองศาสตราจารย์ ดร.สุนทร ณ รั้งศรี อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผู้ช่วยให้คำแนะนำ ปรึกษา และตรวจแก้วิทยานิพนธ์ ด้วยความเมตตากรุณาอย่างยิ่ง ตลอดเวลาของการวิจัย

รองศาสตราจารย์ ดร.มารค ตามไท ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ผู้กรุณา ตรวจสอบและให้คำแนะนำที่มีคุณค่า

รองศาสตราจารย์ วิจิตร เกิดวิไลชัย กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ผู้กรุณาตรวจสอบ และให้คำแนะนำที่ดียิ่ง

คณาจารย์ภาควิชาปรัชญาทุกท่านผู้ประสิทธิ์ประสาทความรู้ทางปรัชญาแก่ผู้วิจัย พระเดชพระคุณท่านพระราชวรมณี (ประยุทธิ์ ปยุตโต) แห่งวัดพระพิเรนทร์ กรุงเทพมหานคร ผู้ซึ่งสละเวลาอันมีค่าให้คำแนะนำอันมีประโยชน์และกรุณาให้ยืมคัมภีร์ต่าง ๆ ทางพุทธศาสนาแก่ผู้วิจัยศึกษาค้นคว้า

พระมหาทองชัย ธมฺมธโช แห่งวัดไตรมิตรวิทยาราม กรุงเทพมหานคร ผู้ซึ่งกรุณา ให้ยืมพระไตรปิฎกมาใช้ในการทำวิจัย

คุณแม่ พิรัชย์ และพี่อารีวรรณ อัศวรุ่งนิรันดร์ ผู้มีอุปการคุณต่อครอบครัวของผู้วิจัย อย่างมาก และกรุณาให้ยืมหนังสือพุทธธรรม ตลอดจนหนังสือข้อคิดในหลักธรรมต่าง ๆ อันเป็น ประโยชน์ต่อการวิจัย

คุณเอี่ยม อัศวรุ่งนิรันดร์ ผู้ให้ความสนับสนุนทั้งกำลังใจและกำลังใจทรัพย์ ตลอดจน ให้ความช่วยเหลือในทุก ๆ ด้าน จึงทำให้วิทยานิพนธ์นี้สำเร็จลงได้

คุณสิริเพ็ญ พิริยจิตรกรกิจ และคุณนฤมล มารคแมน ผู้เป็นกัลยาณมิตรที่ดีที่สุดของ ผู้วิจัย

ความดีทั้งหมดในวิทยานิพนธ์นี้ขอมอบให้คุณพ่อคุณแม่ ผู้ให้ความรัก เสียสละ เพื่อลูก มาโดยตลอด และเป็นบุคคลแรกที่ปลูกฝังพุทธปรัชญาแก่ผู้วิจัยอันเป็นเหตุจูงใจให้เลือกเขียน วิทยานิพนธ์เรื่องนี้

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ฉ
กิตติกรรมประกาศ	ช
บทที่	
๑ บทนำ	๑
ความเป็นมาของปัญหา	๑
วัตถุประสงค์และขอบเขตของการวิจัย	๒
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัยนี้	๒
วิธีดำเนินการวิจัย	๓
๒ การแบ่งระดับสัจจะและความหมาย	๔
ภาษากับการศึกษาธรรม	๔
ความหมายและที่มาของคำ "สัจจะ" ในคัมภีร์พุทธศาสนา (บางคัมภีร์) ...	๔
๓ สมมติสัจจะ	๑๔
ความหมายและการแบ่งประเภทของสมมติสัจจะ	๑๔
ลักษณะคำสอนในระดับสมมติสัจจะ	๒๓
ข้อปฏิบัติในระดับสมมติสัจจะ	๒๔
๔ ปรมัตถสัจจะ	๔๘
ความหมายและการแบ่งประเภทของปรมัตถสัจจะ	๔๘
ลักษณะคำสอนในระดับปรมัตถสัจจะ	๕๖
ข้อปฏิบัติในระดับปรมัตถสัจจะ	๑๐๓
๕ สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ	๑๑๑
บรรณานุกรม	๑๑๘
ประวัติการศึกษา	๑๒๐

รหัสที่ใช้ในการอ้างอิงพระไตรปิฎก

คำย่อ	ย่อมาจาก
วิ. มหา.	วินัยปิฎก มหาวรรค ภาค ๑
ที. สิล.	ทีฆนิกาย สิลขันธวรรค
ที. มหา.	ทีฆนิกาย มหาวรรค
ที. ปา.	ทีฆนิกาย ปาฎิกวรรค
ม. มูล.	มัชฌิมนิกาย มูลปิณณาสก
ม. มัช.	มัชฌิมนิกาย มัชฌิมปิณณาสก
ม. อุปร.	มัชฌิมนิกาย อุปรปิณณาสก
สัง. สคาถ.	สังยุตตนิกาย สคาถวรรค
สัง. นิ.	สังยุตตนิกาย นิทานวรรค
สัง. ชันธ	สังยุตตนิกาย ชันธวารวรรค
สัง. มหา.	สังยุตตนิกาย มหาวารวรรค
อัง. ติก.	อังคุตตรนิกาย ติกนิบาต
อัง. จตุก.	อังคุตตรนิกาย จตุกกนิบาต
อัง. นิยุจก.	อังคุตตรนิกาย นิยุจกนิบาต ปฐมปิณณาสก
อัง. อัฏฐก.	อังคุตตรนิกาย อัฏฐกนิบาต
อัง. นวก.	อังคุตตรนิกาย นวกนิบาต
อัง. ทสก.	อังคุตตรนิกาย ทสกนิบาต
ขุท. คาถา.	ขุททกนิกาย คาถาธรรมบท
ขุท. อิติ.	ขุททกนิกาย อิติวุตตกะ
ขุท. อุ.	ขุททกนิกาย อุทาน
ขุท. ปฎิ.	ขุททกนิกาย ปฎิสมิทามวรรค

คำย่อ	ย่อมาจาก
ขท. ชา.	ขุททกนิกาย ชาดก
อภ. วิ.	อภิธรรมปิฎก วิภังคปกรณ์
อภ. กถา.	อภิธรรมปิฎก กถาวัตถุปกรณ์
-/-/-/	พระไตรปิฎกเล่มที่/ชื่อ/หน้า

ตัวอย่าง ที่. สิล. ๔/๓๑๒/๓๒๐ หมายความว่า ขุททกนิกาย สิลขันธวรรค พระไตรปิฎกเล่มที่ ๔
ข้อ ๓๑๒ หน้า ๓๒๐

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย